

Gerhard Kroll: *Jézus nyomában.* Ford. dr. Diós István. Szent István Társulat, Budapest 1982, 595 o.

Igen értékes és hasznos könyvvel gazdagodott a magyar közönség ennek az eredetileg a lipcsei St. Benno kiadónál megjelent műnek a fordításával.

Kroll, ahogy maga is írja bemutatkozójában a könyv fedőlapján, nem végezhetett régészeti kutatásokat a Szentföldön. Csak akkor jutott el oda először, amikor munkája már a nyolcadik kiadást érte meg. De évtizedeken át tanulmányozta a helyszíni vizsgálatok eredményeit, s tette hozzáférhetővé a szakemberek szűk körén túli hallgatóság számára, először előadások, majd könyv formájában. A kutatások haladásával mindig időszerűsítette művét. Fejezetei végigkísérik Jézus életét, egészen megdicsőüléséig.

A történelemkritikai szempontot, az irodalmi és formakritikát ismeri. Említést is tesz róluik több helyen. De nem erre helyezi a fő hangsúlyt, nem is juttat nekik fontosabb szerepet. A történelmi vizsgálatoknál is inkább a régészeti és földrajzi kutatásokra fordítja figyelmét. Ezen a területen igen érdekes és változatos anyagot tár eléink Jézus életének körülményeiről, koráról, a palesztinai szent helyek történelméről, viszontagságairól, az ásatások tanúságtételéről.

Tudja, hogy az evangéliumok „elsősorban nem konkrét történeti részletkérdéseket akar elbeszélni, hanem meghatározott üdvtörténeti igazságokat tart közlendőnek. De ha eközben, a kortörténeti háttér megrajzolásakor, néhány „morzsa” lehull a kronológiai vizsgálódás támpontjaként, azt nem hagyhatjuk figyelmen kívül” (87). Néha csak „negatív” eredményt ér el: a leletek „semmit sem mondanak ellen az evangéliumnak” (375). Máskor pedig a szórányos adatok adnak „elég támpontot ahhoz, hogy igaznak fogadjuk el a legkorábbi idők óta változatlan eredményt, amely a Golgotát a mai Szent-sír templom helyére, a régi Jeruzsálem északkeleti peremére helyezi” (463). Ezeknek az összefüggéseknek feltárásában áll ereje, itt mutatkozik meg érdekfeszítő stílusa, a hitben gyökerező, de kutatásokra és adatokra támaszkodó értelmezése. A szellem-történeti magyarázat nem mindig kapcsolódik szervesen a fejezetekben tárgyalt kérdésekhez. Mintegy függvényként szerepel (pl. a bölcsek csillagánál). S az egyes evangéliumok sajátos teológiai beállítottságának kifejtése hasznos lehetett volna nem egy helyen; mint pl. Jézus végső szavainak értelmezésénél (472—475).

A magyar fordítás gördülékeny, egyben hűséges. Gazdag képanyaga igen jó minőségű, a rajzok és táblázatok magyar felirataival találóak. A könyv végére csatolt kiegészítés: „A Szentföld magyar irodalmából”, jól érzékelteti, mennyire hézagpótló kiadvánnyal állunk szemben. Az utolsó negyven évben igen kevés idevágó könyv jelent meg nyelvünkön. Kimaradt viszont a felsorolásból Gyürki László munkája: *Üdvözítőnk szülőföldjén* (Ecclesia Könyvkiadó, Bp. 1977). — A könyv remek ajándék lehet azoknak is, akik Jézus életéből és az evangéliumokban a történelmi kérdések iránt érdeklődnek.

Szabó László

Josef Holzner: *Szent Pál. Az apostol élete és levelei.* Ford. dr. Fekete Antal. Szent István Társulat, Budapest 1982, 537 o.

Ugyanolyan érdeklődéssel vettem kezembe Holzner Paulusának magyar fordítását, mint négy évtizeddel ezelőtt az eredeti német munka első kiadását. Már akkor fölfigyeltem, hogy a szerző német léteire mennyire élénken és olvasmányosan dolgozta fel gazdag anyagát. Ezt most fokozza a nagyszerű hazai fordítás — dr. Fekete Antal